

Корнєєв Р.В.,
аспірант Університету митної справи та фінансів
Науковий керівник: Шевченко Н. І.,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та митного адміністрування
Університету митної справи та фінансів

АДАПТАЦІЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ ДО ВИКЛИКІВ ВІЙНИ: СТРАТЕГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Малий і середній бізнес (МСБ) відіграє ключову роль в ринковій економіці України. Він є основою економічної стабільності держави, забезпечуючи наповнення бюджетів, створення робочих місць, насичення ринку товарами і послугами та формування конкурентного середовища. В умовах швидкоплинних суспільних змін саме МСБ демонструє високу адаптивність, мобільність та інноваційність.

МСБ виконує не лише економічні, а й важливі соціальні функції. Розвиток малого і середнього підприємництва сприяє формуванню середнього класу як основи громадянського суспільства. МСБ відіграє ключову роль у зменшенні соціальної нерівності та напруги, демократизації ринкових відносин та забезпеченні соціальної стійкості держави.

Однак через розв'язану росією повномасштабну війну багато українських малих і середніх підприємств зазнали величезних втрат. Це призвело до зупинки їх діяльності та зростання безробіття в країні. Тому відновлення і розвиток МСБ є надзвичайно важливим і багатомірним завданням в контексті повоєнної відбудови України.

Державна політика має бути спрямована на всебічну підтримку МСБ як запоруки сталого розвитку економіки та соціальної стабільності. Від успішності малого і середнього підприємництва залежатиме спроможність України подолати наслідки війни, модернізувати економіку, інтегруватися до світових ринків та забезпечити добробут громадян.

Ключовими проблемами МСБ на сучасному етапі є: відсутність

кваліфікованих працівників (відмічають 43,2% респондентів); недостатній капітал (47%); відсутність платоспроможних клієнтів (51,6%); непередбачувані дії держави (55,8%); непрогнозованість розвитку ситуації в Україні (58,2%) [1]

Серед фінансових викликів Advanter Group визначає: високі ставки за кредитами (55%); побоювання щодо невиконання боргових зобов'язань (36,1%); недостатня застава (28,9%); коливання валютних курсів (22,9%) та складний процес отримання кредиту (22,1%) [1]

На плечах бізнесу в поточному періоді лежить значна соціальна відповідальність 70,3% компаній надають фінансову підтримку, витрачаючи в середньому 3% від обороту на допомогу Збройним Силам України. 41,2% підприємств допомагають своїм співробітникам та їхнім родинам підтримуючи працівників та їх сім'ї. 23,1% компаній надають робочі місця для вимушено переміщених осіб [1]

Розвиток, вихід на міжнародні ринки багатьох підприємств МСБ обмежено. Підтвердженням тому є те, що 62,5% респондентів вказали, що їх компанія не займається зовнішньоекономічною діяльністю [1]

Перспективні рішеннями окреслених проблем визначено Стратегію розвитку малого та середнього бізнесу до 2027 року та операційний план заходів на 2024-2027 роки, а саме: масштабна дерегуляція, кредитна та грантова підтримка, краудфандинг, факторинг; в рамках цифрової трансформації - впровадження цифрових ваучерів, професійних енергоаудитів, зелена таксономія; розвитку людського капіталу сприятиме повернення українців з-за кордону, залучення іноземних фахівців, освітні програми; збільшення експорту буде можливе через розширення діяльності ЕКА, інтеграція у світові ланцюги доданої вартості; інноваційні підходи - створення галузевих кластерів та наукових парків для стимулювання інновацій [2]

Особливу увагу слід приділити адаптації ветеранів: програма грантів для ветеранів та їхніх родин на створення або розвиток бізнесу (ветерани можуть отримати гранти до 1 млн грн за умови створення робочих місць та співфінансування); Підтримка ветеранів у працевлаштуванні та інтеграції в

економічну діяльність через спеціальні програми та ініціативи [3].

Впровадження ЕІП може сприяти економічній безпеці України шляхом інтеграції відновлювальних джерел енергії та інноваційних технологій, таких як блокчейн і смарт-контракти, що підвищує прозорість угод і знижує операційні ризики [5, с.68-74]

Таким чином, регулювання МСБ в умовах війни вимагає комплексного підходу, що включає дерегуляцію, фінансову підтримку, цифрову трансформацію та розвиток людського капіталу. Особливу увагу слід приділити адаптації ветеранів, які повертаються з війни, через програми підтримки бізнесу та працевлаштування. Впровадження екоіндустріальних парків може стати ключовим елементом для забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку України. Це дозволить підвищити стійкість бізнесу до зовнішніх викликів та сприятиме його сталому розвитку.

Список використаних джерел:

1. Дослідження Advanter Group URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/06/20/715467/>
2. Урядовий портал URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-stratehiu-rozvytku-maloho-ta-serednoho-biznesu-do-2027-roku-ta-operatsiinyi-plan-zakhodiv-na-2024-2027-roky>
3. Гранти ветеранам URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/hranty-veteranam-500-mln-hrn-hrantiv-na-rozvytok-biznesu-otrymaid-veterany-ta-druhi-z-ikhnoho-podruzzhia>:
4. Державна служба статистики України URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/12/Dsvsмм_22.pdf
5. Клещов А. Й. Екоіндустріальні парки як інструмент підвищення економічної безпеки України. Бізнес-Інформ. 2024 URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-9_0-pages-68_74.pdf